

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtrek. Naročnina letna 60 Din. se inozemstvu 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list a članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3113

Cene se dvigajo

Zvišanje plač je nujno potrebno

V zadnjem času je opaziti, da na našem domačem trgu stalno naraščajo cene življenjskih potrebščin; prav tako se dvigajo tudi cene oblačil in obutvi. To dejstvo nam povzroča nemale skrbi, kajti odvisni smo le od skromnih mesečnih dohodkov, ki že doslej niso zadostovali. Naše plače so se po zadnji redukciji znižale pod eksistenčni minimum. Že doslej niso mogli državni nameščenci izhajati s svojimi plačami. V učiteljskem tovarišu smo tudi že številčno dokazali, kako zelo je zadolženo učiteljstvo, kar je brez dvoma posledica slabih, pod eksistenčni minimum znižanih plač. In k vsemu temu se sedaj še dvigajo cene življenjskih potrebščin. Pogled v bodočnost nas sili k besedi, da odločujoče činitelje pravočasno opozorimo na nevarnost. Vse namreč izgleda tako, da se bližamo času, ko ne bomo mogli kupiti niti najnujnejšega, za življenjski obstanek najbolj potrebnega.

Meseca oktobra l. 1935. so bile znižane plače državnim uradnikom od 2 do 25 in tudi več odstotkov. Učiteljstvu od IX. do V. skupine so bili prejemki znižani do 20 %. To znižanje se je takrat opravičevalo s padcem cen vseh življenjskih potrebščin. Morda so cene v letu 1935. res nekoliko padle, vendar povsem gotovo ne v sorazmerju z znižanjem plač. Logična posledica tega znižanja kupne moči sloja, ki predstavlja vsaj v naši državi najsolidnejšega konsumenta, bi bila ta, da bi cene še nadalje padale, in bi bila s tem deloma krita zguba, ki smo jo utrpeli z redukcijo plač. Toda zgodilo se je ravno narobe.

Poglejmo žetev v Jugoslaviji v letu 1936. Strokovnjaki so pisali, da je bila najboljša in tudi najbogatejša od kar obstoja Jugoslavija. Vsakdo je pričakoval pocenitve moke in kruha — toda namesto tega se je dvignila cena žitu in moki že v jeseni lanskega leta, a sedaj se cena temu našemu najvažnejšemu pridelku, a obenem najnujnejši življenjski potrebščini ponovno dviga. Vzrok temu najdemo v stalnem naraščanju izvoza raznih agrarnih proizvodov iz Jugoslavije v Nemčijo in Italijo, ki je prav v zadnjem letu zelo narastel.

Toda danes ni več govora samo o dvigu cen žita in moke, marveč se opaža stalen porast cen vsem domačim pridelkom in tudi uvoženim živilom. Še posebno izrazit je ta dvig na trgih v mestih. Na tem mestu bi prav gotovo ne razpravljali o tem, kakšna je cena moki, mesu, masti, zelenjavi, kavi in drugim živilom, če bi lahko povsem mirno gledali v bodočnost. Naši nizki prejemki nam pa narokujejo, da s skrbnim preudarkom zabeležimo vsak porast cen tem najpotrebnejšim živilom, ker nam povsem preprosto račun pokaže, da nam vsako zvišanje cen narekuje ponovno omejitev — a omejili smo se že dovolj, dalje ne bo moglo iti.

Kaj pa obleka? Vsi tekstilni izdelki so prav v zadnjem času poskočili v ceni pri nas in v inozemstvu za 10 do 20 %. Tudi tu so strokovnjaki povedali svoje mnenje in navedli kot vzrok ponovno uvedbo vojaške obveznosti v Nemčiji. Nemci so menda pokupili vso volno, da je bodo imeli dovolj za obleke svojih milijonskih armad. Nas sicer ne zanima toliko Nemčija in njeno oboroževanje, pač pa nas muči zavest, da si ne bomo mogli več nabavljati oblek niti na obroke, ker bodo predrage, kajti po odplačilu mesečnega dolga v specerijski trgovini in pri mesarju ne bo ostalo niti za skromne obroke za obleko. In če omenimo k temu še obuvale, katerega cene so povišane zaradi novega davka na čevlje, ki ni malenkosten, moramo ugotoviti, da se s tem zvišajo tudi cene obutvi zopet za kakih 15 in tudi več odstotkov.

Ni sicer naš namen pokazati na konkretnih primerih natančno zvišanje cen. Hočemo le tudi s svoje strani poudariti, da že sedaj občutimo, kako zelo smo prizadeti z dviganjem cen prav vsemu, kar nam je tudi za skromno življenje potrebno. Čutimo, da ta dvig ni samo momentan in omejen samo na nekatere proizvode, marveč, da je sistematičen in razširjen prav na vse življenjske potreščine. Čutimo nadalje, da so naši redni dohodki preskromni, da bi mogli iti mirne duše preko tega in vemo iz lastne izkušnje, da je tudi učitelju potreben kak dinar za primer bolezni, smrti ali kake druge nesreče. Zavedamo se, da nas bo stalno dvigovanje cen brez istočasnega zvišanja plač spravilo v položaj, ko bodo mnogi zgubili dostojanstvo svojega poklica, pozabili na potrebno avtoriteto in se ponižali ne toliko v svojo škodo, marveč na škodo šole in tudi na škodo naroda in države.

Že ob zadnjem znižanju plač smo poudarili, da je nepravilno zmanjševati kupno moč najrednejšega konsumenta, državnega in javnega nameščena. To je v škodo vsemu narodnemu gospodarstvu. Z dvigom cen posameznim poljskim pridelkom si bo morda opomogel naš kmetijski stan. Toda sama morda — kajti, kaj pomaga kmetu visoka cena nje-

govih pridelkov, če jih ne more prodati, ker jih konsument ne more plačati?

Vse to so dejstva, ki dajo mnogo misliti. S tem vprašanjem se ne bavimo samo mi, ki smo najbolj prizadeti, marveč ga skrbno proučavajo tudi gospodarski krogi, ki so prav tako zaskrbljeni, ker dobro vedo kako minimalna je že sedaj naša kupna moč in se zavedajo, da bo ta povsem odpovedala, ako bo-

do cene stalno naraščale. Ni nam sicer znano do kakšnega sklepa prihajajo gospodarski krogi, a za nas smatramo, da je rešitev možna samo v dwojem:

Prav vse cene naj se normirajo na višini odgovarjajoči kupni moči naših prejemkov ali pa naj se nam zvišajo plače sorazmerno s porastom cen vsem življenjskim potrebščinam.

Naš gospodarski položaj

Naš novi državni proračun, ki sta ga narodna skupščina in senat pravkar izglasovala, je mnogim princel razočaranja, a največje pač državnemu uradniku — učitelju. Nič čudnega, saj danes njegov gospodarski položaj nikakor ni zavidanja vreden. Od vsepovsod čujemo glasove, da se je splošni gospodarski položaj našega naroda izboljšal, delovni trg okreplil... kratko in malo: da smo že preživeli najhujšo krizo. Vemo, da se je celo z najprezentativnejšega mesta to novo stanje razlagalo in prikazovalo čez mero optimistično. Saj je v svojem ekspoziciji k predloženemu proračunu za leto 1937/38. sam gospod finančni minister številčno prikazoval izboljšanje naše gospodarske moči; in smo potem takem že upali, da se nam bodo vrnila leta živahne prosperitete.

Zdi se pa, da je bil ves optimizem v lepše čase le še preuranjen. Novo gledanje na pojav gospodarskega izboljšanja je množicam pač prineslo nove cene vsem mogočim življenjskim potrebščinam. Porast cen komentirajo trgovski krogi z občutnim zvišanjem produkcijskih sredstev, predvsem surovin. Gre pri tem predvsem za važne življenjske rekvizite, ki jih danes neobhodno potrebuje v življenju vsak kulturni človek. Bodi kakorkoli; eno je gotovo: pribito ostane, da se dohodki državnega uradnika danes v razmerju s takšnimi in podobnimi poviškami niso prav čisto nič dvignili, dasiravno bi bilo tudi naše uradništvo potrebno one pozornosti, kakor je je bilo n. pr. češkoslovaško. Predvsem je skrb odgovornih činiteljev, da bi končno že vzpostavili ravnovesje med novimi cenami življenjskih potrebščin na eni in gospodarskim položajem uradništva na drugi strani.

V knjigi, kamor piše naše državno uradništvo saldo svojega zadolženega življenja, pa zavzema še prav posebno poglavje učitelj. Oni učitelj, ki je pionir vsega prosvetnega dela med našim narodom; učitelj, ki je češče popolnoma osamljen intelektualac po naših vaseh, kjer v borbi z raznimi reakcionarnimi pojavami našega kulturnega življenja lomi kopje za dosego svojega plemenitega cilja, ki mu ga predpostavlja poslanstvo njegovega stanu.

Danes ni več redek pojav, in dokazi so iz dneva v dan vidnejši, kako se naša stanovska organizacija z vsemi razpoložljivimi legalnimi sredstvi bori za pravice svojega organiziranega članstva. Tudi niso se pozabljeli in vrženi v kot vsi napor, ki jih je organizirano članstvo doprineslo v borbi proti nedavnim redukcijam naših prejemkov. Naši napor, ki so znani vsej jugoslovanski javnosti, in upravičeno se je takrat trdilo, da je učitelj najslabše plačani javni nameščenec. Ne samo, da ga nesocialna grupacija v podeželski tretji druginjski razred materialno zapostavlja, dasi je življenje na našem podežlju dražje od onega v mestu, tudi sicer je bil — in kakor izgleda bo še — prikrajšan za marsikakšno boniteto, ki jo ostalemu državnemu uradništvu nudijo večji kulturni centri kakor je naša ubožana in gospodarsko pasivna vas.

Borba za zdrav napredek šole je že pred desetletji povezala slovensko učiteljstvo in ga usmerila v konstruktivno in progresivno

delo. Sadovi tega požrtvovalnega dela so danes vidni v vseh panogah našega gospodarstva. Le učitelj, ta tihi in vedno skromni delavec, ki je druge računati in raznih gospodarsko pomembnih predmetov učil, se je vračunal, ko je upal na izboljšanje svojega gospodarskega položaja. Drugim je rezal s kulturo in znanjem prekvašen kruh, sam je bil potisnjen v kot, kamor se paberke stresa. Druge je živeti učil, prerasli so ga učenci in pričeli nad svojim učenikom izvajati svojo gospodarsko hegemonijo. O, kakšen paradoks življenja!

V borbi za svoj gospodarski položaj pa mora vprav slovensko učiteljstvo doprinesati žrtve, ki mu jih ne bi bilo treba, če bi bilo medsebojno močnejše povezano kakor je. Vsi bi se morali boriti za naše skupne interese, nastopati složno in podpirati vodstvo organizacije, ki bo šlo tem lažje v boj za pravice svojega organiziranega članstva, čim večjo oporo bo imelo v strnjениh vrstah svojega članstva. Bil bi zares že skrajni čas, da mislimo na moralo tovrstne samovzgoje in da se otresemo vseh političnih posežkov in nazorskih opredeljenj, kadar gre za izboljšanje našega socialnega položaja. Tovrstno vmešavanje v bistvo naše stanovske organizacije prinaša v naše vrste zgolj prepir in razkroj. Znani so sicer poskusi takšnega in podobnega vmešavanja v našo stanovsko organizacijo, ki pa so se doslej še vedno izjalovili. In prav je tako. Pri tem moramo vztrajati, kajti samo stanovsko močno povezan in homogen kolektiv slovenskega učiteljstva bo žel uspehe v borbi za pravično napredovanje v višje položajne skupine in v borbi za izboljšanje naših plač, našega gospodarskega položaja na sploh.

Le na ta način bomo postali aktivni činitelji svoje lastne usode, le tedaj se bodo poskrili vsi oni domoljubi, ki se danes še drznejo snubiti tega ali onega posameznika s svojimi političnimi načrti in le takrat bomo jasno spoznali, da so podobni domoljubi za nas in našo stanovsko organizacijo le — zgaoljubi.

Pred tednom je bila na tem mestu izrečena potreba ustanovitve prosvetnih zbornic. Naloga teh institucij bo predvsem borba za izboljšanje gospodarskega položaja vseh onih činiteljev, ki iz temeljev grade bodočnost našemu troedinemu narodu. Kajti le gospodarsko zdrav in odporen intelektualac se bo lahko iz vsega svojega bistva posvetil svojemu vzvišenemu poslanstvu, le gospodarsko močan in nezavisen učitelj bo lahko oral trdo ledino naše prosvetne njive in kazal narodu pot v lepšo bodočnost, navzgor.

Sredi velikih razkolov živimo. Vse se peha in bori za življenje, za prostor na soncu. In vse vodi v borbo pohlep po življenju.

Tudi v naše vrste naj zaveje nov duh, borbeni duh, ki bo reguliral dosednji način dela na naših zborovanjih. Vsi složno v vrste za izboljšanje našega gospodarskega položaja in zdrav pohlep po zdravem življenju naj vodi vsa naša prizadevanja za boljši materialni položaj našega stanu!

Lojze Zupan.

Ženski odseki — cepitev sil?

V poročilih z učiteljskih zborovanj sem čitala, da nekatera sreska društva odklanjajo ustanovitve ženskih odsekov z motivacijo o cepitvi sil. Verjetno je, da so članice teh društev prezrle članek o namenu ustanovitve teh odsekov in se jim je njihov pomen zazdel ničeven v primeri z grozečo »cepitvijo sil«.

Stanovske organizacije imajo nalogo, da se bore za zaščito doseženih in dosego novih dobrin v korist svojemu članstvu. — Zares močne so pa le takrat, če je njihovo članstvo aktivno, zavedno in solidarno.

Večkrat se je tožilo o mrtvilu, ki vlada po naših društvih. Pri vsakem društvu je le nekaj tovarišev in tovarišic, ki se oglašajo ter zavzemajo stališče k posameznim vprašanjem. — Zato je sekcija že pred par leti predlagala društvom, naj bi zborovala po odsekih ter predlagala sklepe posameznih odsekov pri skupnem zborovanju, da bi se na ta način poživila aktivnost vsega članstva. — Veliko je vzrokov, ki ovirajo zlasti tovarišice za intenzivnejše delo v društvih. Družba sama je skrbela, da nas je vzgojila čim skromnejše in ponižnejše. Zato molčimo tudi takrat, ko gre

za naše najbitnejše interese. Tudi se je zgodilo, da so nekateri netovariški tovariši z ironijo zavračali izjave tovarišic ter tako v njih ubili voljo in pogum za aktivno sodelovanje v društvu. Marsikatero pritiskajo k tlom razmere, v katerih izvršuje svoj poklic. Posledice vsega tega niso izostale; zanimanje za razna vprašanja je čimdalje manj, nezanima nas se družiti z nezavednostjo in nesolidarnostjo. Zato se ne smemo čuditi, da so ravno naša društva poslala dokaj malo protestov proti amandmanu, ki uvaja delni celibat učiteljic. Premalo se zavedamo svojih pravic, ki smo jih že imele in ne mislimo na to, da je to nov člen v verigi, ki bo napravila poklicno ženo nesvobodnim bitjem. Marsikaj nam je bilo že odvzeto tekmo zadnjih let. Ukinjeno je bilo sprejemanje gojenk na učiteljske, pri nameščanju pripravnikov so bile absolvirane učiteljice dosledno zapostavljene; poročenim učiteljicam je bila odvzeta druginjska doklada in stanarina, in končno smo dobili delni celibat. Po vsem tem ne moremo biti prepričane, da tudi ona učiteljica, ki ni bila prizadeta v nobenem izmed omenjenih pri-

VSEBINA:

Cene se dvigajo.

Naš gospodarski položaj.

Ženski odseki — cepitev sil?

Naši izseljenci v Argentini snujejo šole.

Naš tovariš upravitelj.

Tovarišu Josipu Lapajneju.

Občni zbor zadruga »Dom učiteljic«.

LISTEK: Muzej.

Učiteljski pokret: Z velikonočnega instruktorskega tečaja.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

merov, lahko mirno spi. Zato bi morale vselej, ko se nam kratijo pravice, solidarno vstati proti poskusom, da nas napravijo državljanke druge vrste. Nimamo več enakopravnosti, ki nam je bila zagotovljena v Uradniškem zakonu, kjer se ne govori o uradnikih moškega in posebej ženskega spola, ampak veljajo za vse enake določbe. Toda če ostanemo še nadalje brezbrizne za vse, kar se godi okrog nas, bomo izgubile še to, kar nam je še ostalo. Naša borba pa mora iti za tem, da izgubljeno nazaj pridobimo.

Če imamo že za ta vprašanja, ki zadevajo specialno učiteljice, premalo zanimanja, ga ne bomo imele tudi za druga, ki zadevajo vse članstvo. Zato je naloga ženskih odsekov, da ustvarijo med tovarišicami razpoloženje in voljo, da premotrijo svoj položaj ter izrazijo svoje želje in pomisleke v vseh zadevah, zlasti v onih, ki se tičejo posebej še učiteljic. Prva skrb nam bodi prava in resnična enakopravnost, ker le kot enakopravne članice moremo biti prava opora organizacije. Delo v ženskih odsekih pa bo naše sile pomnožilo in ne cepilo.

To je moje mnenje. Naj se oglasijo še druge, bodisi da to malodušnost spodbijemo, ali pa one, ki nam bodo mogle dokazati, da sile res cepimo.

K. L.

Naši izseljenci v Argentini snujejo šole

Ko se je lansko leto vrnil iz Južne Amerike z mednarodnega kongresa Pen-kluba zastopnik slovenskih književnikov P. Golja, je našim novinarjem opisal razmere, zlasti narodnokulturne, v katerih žive naši izseljenci v Buenos Airesu. Svoja zanimiva izvajanja pa je zaključil s poročilom, ki so ga preko njega poslali naši rojaki vsej naši javnosti: »Poslušajte nam knjige, knjige, knjige!« Kratko je to sporočilo, a dovolj zgornovo, da nam prikaže odločno voljo naših rojakov, da ne utojejo v tujih narodih daljne latinske Amerike. V želji, da ohranijo tudi v novi domovini svojo narodnost in vezi s staro domovino, so Jugoslavlani v Argentini osnovali svoja društva in organizirali svoj tisk. Vendar bi bilo tudi to dvoje le kratkotrajna borba, ki bi končala s porazom, da niso argentinski izseljenci spoznali nujnost rešitve problema svoje dece. Ta problem je težak in resen pri izseljencih vseh narodov. Otroka, ki se je rodil v tujini, zrastle in se razvijal v tujem okolju, obiskoval tujo šolo, je težko ohraniti narodni skupnosti, kateri pripadata njegova roditelja. Vendar se vsi kulturni narodi lotevajo tudi tega težkega vprašanja in ga rešujejo z večjim ali manjšim uspehom. Pri nas Jugoslavlanih so uspehi majhni, kar pa nas ne sme čuditi, če nam je znano, da smo v tej smeri storili bore malo. Mislim, da tega ni treba dokazovati; zadostuje, da se spomnimo, da imajo vsi slovenski izseljenci supaj, ki jih računamo na 350.000, tri izseljenke učiteljice.

V Argentini živi približno 80.000 naših rojakov, ki niso imeli do sedaj nobene prave šole. Le izseljenko društvo »Tabor« v Buenos Airesu je organiziralo nekatere zasilne počitniške tečaje za materinščino. (Ti mali tečajniki so lani uprizarili z velikim uspehom Ribičičevo »V kraljestvu palčkov«, kar je bilo za tamkajšnjo slovensko kolonijo poseben dogodek.) Vendar ti tečaji niso imeli pravega uspeha; morda tudi zato ne, ker je del izseljencev zrl radi svetovnonazorskih razlik, s skepsa na idealno akcijo »Tabora«. V zadnjem času pa se opaža v vrstah naših izseljencev težnja, da se kljub razlikam v političnem mišljenju rešujejo naše skupne zadeve v skupni slogi. Prvi pojav take skupne akcije je bila velika prireditve vseh društev (razen enega!) 6. septembra l. l., na kateri je nastopil tudi g. Golja. Sledila je lepa proslava Zedinjenja; najznačilnejša, posebno za razmere med slovenskimi izseljenci, pa je združitev »Slovenskega tednika« in »Novega lista« v novo glasilo »Slovenski list«. Vsi ti znaki kažejo, da je tudi poskus rešiti šolsko vprašanje med izseljenci resen. Mi želimo našim roja-